

Wagner: Rhinguldet. Den Ny Opera

Af Lars Ole Bonde

GAMMELDAGS OG MODERNE

Man kan godt være lidt imponeret over, at lille Danmark med kun to faste operascener over knap fire årtier har kunnet diske op med 5 forskellige produktioner af Richard Wagners kæmpeværk, tetralogien *Nibelungens Ring* (som består af *Rhinguldet*, *Valkyrien*, *Siegfried* og *Götterdämmerung*): to i Aarhus, en i Esbjerg, en i København og en i Odense. Nu er Den Ny Opera i Esbjerg så i gang med nummer 6 (og sin egen nummer 2): Efter en vellykket *Valkyrien* i 2017 følger nu *Rhinguldet*. Det gør det muligt at se instruktøren Kasper Wiltons og hele produktionsholdets intentioner tydeligt – og det er spændende, hvad man ser og hører!

På den ene side kan man kalde tolkningen 'gammeldags' – forstået på den måde, at Wagners egne regi-anvisninger følges ganske nøje, og vi befinder os i et saga-/myte-/vikingeunivers; der er ikke nogen 'aktualisering' eller tydelig markering af en bestemt tendens i forståelsen af de mange symboler og tolkningsmuligheder, som *Ringens* rummer og muliggør. På den anden side er produktionen 'moderne': Vikingeverket er stiliseret (enkelt og smukt i øvrigt); der anvendes Verfremdungs-effekter, og moderne teaterteknik bruges i rigt mål og med elegance. Vi er med andre ord langt fra den gammeldags naturalisme, som med udgangspunkt i den første *Ring* fra 1872 i Bayreuth blev holdt i hævd helt op til nazi-tiden mere end et halvt århundrede senere.

Iscenesættelsens grundidé

Den vigtigste effekt af at gøre, som Wilton & co. gør her, er at man får en forholdsvis 'neutral' præsentation af denne store myte om verdens skabelse, udvikling og undergang. Man kunne også kalde det en parabel, à la Brechts *Det gode menneske fra Sezuan*. Det sætter tilskueren fri til selv at tolke, aktualisere – og danne sine sym- og antipatier ift personer og plot. Selvfølgelig kan og skal en fortolkning ikke være helt neutral, for så ville den næppe være interessant eller relevant for et nutidspublikum. Grebet i Esbjerg-opsætningen af *Rhinguldet* kan også formuleres sådan: Vi ser det hele fra Loges – dybt pragmatiske og realistiske – synsvinkel.

Loge er en helt central figur i fortællingen: Han er halvgud, og bortset fra gudeherskeren Wotan bryder ingen andre guder sig om ham. Loge har tidligere været gode venner med 'skurken' Alberich, men det er slut nu. Loge navigerer altså intelligent, fantasifuldt og ækvilibristisk (som den tryllekunstner, han også er) i det komplekse univers af divergerende interesser og magtforhold. Intet undgår hans skarpe blik. Bortset fra Rhindøtrene, 'urmoderen' Erda – og måske den forelskede kæmpe Fasolt – er alle øvrige personer og miljøer umisforståeligt (mere eller mindre) korrumpere af deres forskellige former for begær. Guderne er hverken værre eller bedre end jætterne og nibelungerne.

Jeg erindrer kun nogle få eksempler på noget beslægtet ('upartisk neo-naturalisme'): Stockholm-*Ring* fra 1969 (i Kbh på gæstespil nogle år senere), Peter Halls *Ring* i Bayreuth (1983-86), som jeg begge kun har læst om og set billeder fra – og så Metropolitan Operas eventyrlige produktion af Robert Lepage (2012-13, set i Operabio), hvor teknologien nok desværre løb lidt med opmærksomheden. Met-produktionen skal efter sigende op igen i år, så noget tyder på, at tiden er moden til fortolkninger, der ikke provokerer eller aktualiserer, men præsenterer 'materialet', så man tydeligt kan se og høre, hvad Wagner (måske) havde tænkt sig. Som altså nu i Esbjerg.

Marie i Dali har skabt en enkel og velfungerende scenografi – en trappe, der fungerer som Rhinens dyb i 1. scene, porten til Valhal i 2. og 4. scene, Nibelungernes mine/værksted i 3. scene – og kostumer, der associerer til vikingetid uden at tilstræbe noget historisk. Michael Breiners lys sætning er interessant ved at arbejde meget bevidst med halvmørke/tusmørke som kontrast til sol/dagslys. Den store scene i Musikhuset Esbjerg er sjældent fuldt oplyst, og jeg synes det dunkle lys passer godt til værkets atmosfære.

Nye og gamle sangere.

Det er dejligt, og måske ikke så overraskende, at det kan lade sig gøre sangligt at besætte *Rhinguldets* mange roller med et hold af danske sangere suppleret med en enkelt 'nordmand': Randi Stene, der er en statuarisk Fricka, ligesom hun var det i *Valkyrien*, og to svenskere: Niklas Björling Rygert som Loge og Hanna Husáhr som en lysende Woglinde. Mange havde nok sat næsen op efter at høre den nye stjerne Cornelia Beskow som Freia, fordi hun præsterede en vidunderlig Sieglinde for to år siden. Hun er altså alligevel ikke med, men med Elsebeth Dreisig som en skønt syngende og agerende Freia savnede man hende slet ikke. I et historisk perspektiv er det tankevækkende, at holdet som helhed ikke bare går tilbage til den første Esbjerg-*Ring* – ikke mindst Jesper Buhl, der også denne gang tilfører Alberich hele registret fra forelsket bejler til forsmået elsker og behård despot – men faktisk helt tilbage til den første Aarhus-*Ring*, hvor Jesper Brun-Jensen første gang oplod sin mørke, malmlfulde bas som den snu og beregnende kæmpe Fafner (der kommer igen som lindorm i *Siegfried*). Rollelisten rummede mange nye og lovende navne, dejlige stemmer med store løfter for fremtiden. Jeg var virkelig imponeret af Jens Søndergaards på en gang ungdommelige og majestætiske Wotan – denne præstation tegner utroligt godt for hans karriere; det mindede mig om min allerførste, store oplevelse af Leif Roar som Wotan (i Hamborg i 1973). Johanne Højlund gestaltede en ung og dynamisk Erda (plus Rhindatteren Wellgunde), viceoperachef Jacob Næslund Madsen anførte forbilledligt sin "hær" af barneskuespillere/ Nibelunger, Lars Møller og Magnus Vigilius tilførte guderne Donner og Froh godt vokalt liv, Morten Staugaard var rørende som den forliefte kæmpe Fasolt, og som de tre Rhindøtre var det skønt at høre trioen Hanna Husáhrs, Trine Bastrup Møller og Johanne Højlund. Niklas Björling Rygert var en formidabel Loge, et naturligt midtpunkt på scenen og derfor – og fordi han ikke gestaltede figuren så outreret, som man ofte ser Loge – en mulig 'allieret' i oplevelsen af de mange kræfter, der brydes. Især i hans figur mærkede man Verfremdungs-teknikken på elegant vis.

Det fortællende orkester

Musikhuset Esbjerg råder over en stor scene, der kan det hele, og efter en (faktisk *Ring*-bestemt) ombygning har huset også en stor orkestergrav, som a la Bayreuth placerer en del af orkestret under scenen. Det skaber en på en gang transparent, integreret og i passager blidt drømmende orkesterklang, hvilket er uhyre vigtigt hos Wagner, hvor orkestret fortæller hvad der egentlig foregår på scenen, også under og bag personernes eksplicite syngen & laden. Det var imponerende at høre, hvad Sønderjyllands Symfoniorkester formåede under Lars Ole Mathiasens ledelse. Mathiasen – som sidste år fik P2s Ildsjæle-pris – er egentlig ikke en rutineret dirigent af store romantiske operaer. Man kan formåede – sikkert også ud fra de erfaringer han høstede med den første *Ring* i Esbjerg – at få orkestret til at yde sit bedste, fra det lange Es-dur-forspils misterioso, med fine blæsersoli og magtfulde messingfanfarer, når partituret kaldte på dette, til dynamisk formning af de lange, betydningsbærende orkesterpassager, som dramaet bygger på.

Til allersidst dukker to børn op på scenen, mens guderne holder deres indtog i Valhal under et kæmpemæssigt regnbueprisme. Børnene kan virke forvirrende, men hvis man har set *Valkyrien* i Esbjerg for to år siden, ved man at det er frugten af den 'store tanke', Wotan får ved indvielsen af Valhal: søskendeparret Siegmund og Sieglinde, der som voksne skal avle helten Siegfried. *Hans* historie kan vi opleve i Esbjerg om 2 år.

FACTS:

Rhinguldet. Opera af Richard Wagner med tekst af komponisten. Den Ny Opera. opera. Dirigent: Lars Ole Mathiasen. Iscenesættelse: PKasper Wilton. Scenografi & Kostumer: Marie i Dali. Lysdesign: Michael Breiner. Sangsolister: Jens Søndergaard (Wotan), Niklas Björling Rygert (Loge), Jesper Buhl (Alberich), Morten Staugaard (Faslot), Jesper Brunjensen (Fafner), Randi Stene (Fricka), Elsebeth Dreisig (Freja), Magnus Vigilius (Froh), Lars Møller (Donner), Johanne Højlund (Erda, Flosshilde), Hanna Husáhr (Woglinde), Trine Bastrup Møller (Wellgunde), Jakob Næslund Madsen (Mime). Sønderjyllands Symfoniorkester.

Hørt ved premieren i Musikhuset Esbjerg. 25.8. – Spiller 28. og 31.8.

Lars Ole Bonde, professor emeritus Aalborg Universitet og Norges Musikkhøgskole. Operahistoriker, fhv. operaproducent og producer.